

**ACTE D'INVESTIDURA DE
DOCTORA HONORIS CAUSA A LA**

Dra. Maria Victòria Molins

Educadora i religiosa de la Companyia
de Santa Teresa de Jesús

**ACTE D'INVESTIDURA DE
DOCTORA *HONORIS CAUSA* A LA**

Dra. Maria Victòria Molins

Educadora i religiosa de la Companyia
de Santa Teresa de Jesús

SUMARI

1	Acta de nomenament de la Dra. Maria Victòria Molins i Gomila com a doctora <i>honoris causa</i> de la Universitat Ramon Llull	5 Pàg.
2	Elogi dels mèrits de la Dra. Maria Victòria Molins a càrrec del Dr. Òscar Mateos, professor i vicedegà de Recerca i Relacions Internacionals de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la Universitat Ramon Llull	7 Pàg.
3	Discurs de la Dra. Maria Victòria Molins, educadora i religiosa de la Companyia de Santa Teresa de Jesús	17 Pàg.
4	Discurs del Dr. Josep Maria Garrell, rector magnífic de la Universitat Ramon Llull	27 Pàg.

Edita: Universitat Ramon Llull

Rector: Dr. Josep Maria Garrell

Coordinació Editorial i Compaginació:
Gabinet de Comunicació i Relacions Institucionals

Disseny:
Anna Bohigas

Maquetació:
Judith Carrera

Impressió i Enquadernació:
Pressing, S. L.

Barcelona, febrer de 2015

Dipòsit legal: B.3919-2015

1

**ACTA DE NOMENAMENT DE LA DRA.
MARIA VICTÒRIA MOLINS I GOMILA
com a doctora *honoris causa* de la
Universitat Ramon Llull**

La Junta de Govern de la Universitat Ramon Llull, a proposta de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la URL, en la sessió del 26 de març de 2014, va prendre l'acord de concedir el grau de doctora *honoris causa* de la Universitat Ramon Llull a la Dra. Maria Victòria Molins i Gomila

2

**ELOGI DELS MÈRITS
DE LA DRA. MARIA VICTÒRIA MOLINS
a càrrec del Dr. Òscar Mateos, professor
i vicedegà de Recerca i Relacions
Internacionals de la Facultat d'Educació
Social i Treball Social Pere Tarrés de la
Universitat Ramon Llull**

Avui és un dia molt especial i significatiu per a la Universitat Ramon Llull i per a la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés. Amb aquest acte, Maria Victòria Molins rebrà la més alta distinció acadèmica i passarà a formar part del nostre claustre acadèmic. Sent conscient de la seva intensa trajectòria vital i professional, m'atreveixo a dir que el simbolisme d'aquest acte solemne adquireix una transcendència del tot cabdal per al present i futur de la nostra Universitat. Reconeixent la tasca i el compromís de la doctora Molins, estem enviant un missatge del tot diàfan: volem respondre als enormes reptes socials no des d'un lloc qualsevol, sinó mirant i interpretant el món des dels últims i més vulnerables de la nostra societat. "Tot és segons el dolor amb què es mira", escrivia Mario Benedetti, i és indubtable que la mirada de la realitat que fa Maria Victòria Molins parteix, com ara explicarem, des del dolor d'aquell que ha perdut tota esperança a la presó, des d'aquella persona atrapada en la droga o per aquella altra que viu desposseïda en la més gran solitud del carrer. Llegir i interpretar la realitat des d'aquesta clau té conseqüències determinants i revulsives en la manera de ser i estar de qualsevol persona i institució. Amb aquest acte, la nostra Universitat fa seu, o més ben dit, renova el seu compromís, de forma encara més explícita i radical, amb aquesta mirada que vol partir sempre i en tot lloc des d'aquells que ho han perdut tot.

Tinc el gran privilegi de poder glossar avui els mèrits pels quals la Junta de Govern de la Universitat Ramon Llull ha considerat Maria Victòria Molins mereixedora de la distinció de doctora *honoris causa*. Aquesta tasca ha suposat per a mi, professor d'aquesta Universitat i amic personal des de fa molts anys de Maria Victòria Molins, tot un repte, una gran oportunitat i un motiu d'agraïment. El repte és obvi: sintetitzar en pocs minuts una trajectòria vital caracteritzada per donar-se de manera incondicional als altres és quelcom irrealitzable, i per tant, un exercici que sempre quedarà incomplet. L'oportunitat ha estat la d'aproximar-me amb major profunditat a una biografia de biografies, és a dir, a una persona que dins seu guarda les històries, dures, terribles i, en alguns casos, esperançadores, de desenes i desenes de persones. Finalment, el motiu d'agraïment es deriva

d'aquest apropament a una vida, a unes vides, plenes d'aprenentatges i lliçons extraordinàries. Vides amb les quals vaig entrar en contacte per primera vegada a mitjan de la dècada dels noranta quan, estant al Batxillerat, va arribar a mi un dels llibres escrits per la doctora Molins, *20 canciones desesperadas y un poema de amor*. Un llibre sacsejador i emotiu, el qual –dono fe– ha motivat a molts joves i adolescents la inquietud pel compromís i la justícia social.

La trajectòria de Maria Victòria Molins és d'una gran riquesa i intensitat i ve marcada pel pas per diferents indrets on ha desplegat la seva vocació i professió (des de València, Madrid i Barcelona, fins a llocs tan emblemàtics en la seva biografia com són Nicaragua i Angola), així com per una densa praxi, que es pot catalogar de multidisciplinària, i que l'ha portada a exercir tasques de professora i directora d'un col·legi de més de 2000 alumnes, de directora d'una editorial, de professional de l'acció social o de divulgadora i escriptora, destacant, en aquest sentit, una obra prolífica amb més de 60 llibres i centenars d'articles.

Però en aquesta extensa i rica trajectòria destaquen sobretot diversos elements que ho travessen absolutament tot:

- En primer lloc, la seva passió per la vida, una passió en majúscules, desbordant i engrescadora, fonamentada en la seva gran passió per la figura de Jesús de Natzaret, sens dubte, el seu gran motor vital;

- En segon lloc, una cerca constant pel sentit de llibertat, de plenitud i de voluntat de resposta a la seva vocació última;

- Tercer, una conjugació constant entre la vida intel·lectual, de reflexió i pensament social, amb la vida "a peu de trinxera", de la qual Maria Victòria Molins no ha estat una simple observadora, ja que es pot dir, sense cap risc d'exageració, que ha viscut des del propi fang de la marginació i l'exclusió i amb les persones que pateixen aquesta realitat, i

- Finalment, la seva capacitat comunicadora –"de narradora", matisarà la doctora Molins en diverses entrevistes i escrits– del que ha viscut, donant-ne sempre un testimoni clarificador i interpellador.

En algunes de les seves obres en clau autobiogràfica –especialment significatives són *A los pobres los tendrás siempre con vosotros*, *Cinco décadas prodigiosas* o, molt especialment, *El regal de la vida*– es poden entreveure tres grans etapes que han estructurat la seva vida. Una primera etapa és la

de la seva joventut, on destaca, sens dubte, una inquietud ja molt palpable per respondre a situacions de marginació i exclusió social de realitats com les barraques de Verдум o del que en aquell moment es coneixia com a "barri xino", que la portaran a un constant interrogar-se sobre la situació de moltes persones que anirà trobant en aquest camí. Una segona etapa, i fruit de les experiències prèvies, comprèn el seu pas pel noviciat a Tortosa de la Companyia de Santa Teresa de Jesús, el lloc on decidirà concretar la seva vocació d'entrega i treball pels altres. Aquest pas, transcendental a la seva vida, vindrà motivat pel que ella defineix com "un creixent desig encara indefinible de donar-me als altres". Ja com a teresiana, Maria Victòria Molins estudiarà Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona i, posteriorment, treballarà com a professora a un col·legi de València i, durant més de 15 anys, com a professora de Literatura i Filosofia i directora d'un col·legi de la Companyia de Santa Teresa a Madrid. És, precisament en aquesta etapa, quan despertarà la seva vocació com a escriptora i escriurà, entre d'altres títols, *Alexia, historia de amor y dolor de una adolescente*, un llibre que narra la història d'Alexia González-Barros, a qui Maria Victòria Molins va poder conèixer com a directora del col·legi. Una història que tracta d'explicar l'extraordinarietat amb la qual la protagonista del llibre va haver de fer front a la seva malaltia i en què apareix la relació de la família de la nena amb l'Opus Dei. El llibre inspiraria bastants anys després la pel·lícula de Javier Fesser *Camino*, guardonada amb nombrosos premis, entre ells 7 premis Goya (un dels quals va ser dedicat a l'autora del llibre per part del director en la cerimònia de lliurament) o el Premi Gaudí a la millor pel·lícula europea.

No obstant això, és la tercera etapa de la vida de Maria Victòria Molins la que segurament reflecteix una major intensitat vivencial i social, tal i com ella acostuma a afirmar en nombroses ocasions. Destinada novament a Barcelona des de principis dels anys vuitanta, aquesta vegada com a directora de l'editorial STJ de la Companyia de Santa Teresa de Jesús i com a professora de Literatura, la doctora Molins experimentarà el que ella considera com "un fet revulsiu" a la seva vida. I és que la seva nova tasca a Barcelona serà compaginada amb un nou encàrrec: ser delegada d'un moviment de joventut de la Companyia a nivell mundial. Aquesta experiència li permetrà viatjar i fer estades llargues a diversos indrets del planeta, entre d'altres, als Estats Units, Mèxic, Bolívia, però especialment a Nicaragua i Angola. A Nicaragua va viure directament la guerra que enfrontava el Frente Sandinista de Liberación Nacional (FSLN) amb la dictadura de Somoza. Al costat de les comunitats de la Companyia de Santa Teresa al país, va copsar de primera mà el dolor causat per la violència de la guerra, les desigualtats i la injustícia social: "Vaig saber que la meua vida havia canviat quan vaig sentir el plor amarg d'una dona en rebre el cos del seu fill

assassinat”, confessa en algun dels seus llibres. Nicaragua suposarà una intensa experiència personal, comunitària i eclesial, que la portarà a una conversió personal: “Jo, com a teresiana, havia repetit sempre aquelles paraules de santa Teresa ‘Només Déu basta’, però en realitat no ho aplicava a la meua vida, perquè tenia moltes necessitats creades”, afirmarà. Impressionada per la tasca humanitzadora de les seves germanes, interpellada pel patiment creat per la guerra i la injustícia i renovada per una església alimentada per la Teologia de l’Alliberament, Maria Victòria Molins reconeix que ja no va poder mirar la realitat de la mateixa manera. Una realitat -insistirà- davant la qual una part important de la humanitat hi viu escandalosament d’esquena. Poc després, a Angola, viurà també en primera persona una experiència tenyida per l’horror de la guerra, dels efectes de les mines antipersona, dels refugiats i desplaçats per la violència, però també per una realitat de solidaritat compartida, un testimoni que queda reflectit en el seu llibre *Angola, mi querida Angola*. Aquestes dues darreres experiències, a l’Amèrica Llatina i a l’Àfrica subsahariana, respectivament, són un punt d’inflexió determinant en la seva trajectòria ja que la portaran, de forma irreversible, a fer un compromís radical pels més vulnerables.

Des d’aleshores, la seva vocació es concretarà en el que ella anomena com a “Quart món”. A partir de figures com la de sor Genoveva Massip o la del germà Adrià Trescents, Maria Victòria Molins anirà introduint-se en el món de l’acció social amb les realitats de marginació i exclusió social al barri del Raval, redescobrint un fet que deixa reflectit en la seva obra: la constatació que hi ha “dues Barcelones”, una la de la part alta i una altra on s’apleguen els exclosos per un model de vida determinat, una Barcelona dual, una ciutat, doncs, de guanyadors i perdedors. Compaginant la seva tasca com a directora editorial, anirà descobrint un món fins aleshores força desconegut per ella, tal i com reconixerà, un món que li canviarà la vida, la seva visió de la realitat i, fins i tot, afirmarà constantment, la manera de pregar i de relacionar-se amb Déu: “El meu cor s’anava omplint de noms propis que jo portava a les oracions i que feien que la meua espiritualitat, una mica intimista i personal fins aleshores, s’arrelés més a l’amor i la dedicació als altres”, assegura a les pàgines centrals d’*El regal de la vida*.

La seva tasca adquirirà un caràcter d’incondicionalitat, fonamentada en la idea de no voler donar només unes hores de la seva vida sinó de donar-se tota ella. Impulsada per aquest gir, farà el pas de viure en el convent a viure i arrelar-se en un pis del barri del Raval, “vivint a l’abast de tothom”, dirà. De la mà de nombrosos projectes i obres socials, tals com la Fundació Escó, Santa Lluïsa de Marillac o Cintra, la doctora Molins canalitzarà aquesta entrega sota la idea clara que no volia treballar de manera aïllada ni tampoc creant nous espais ni

projectes, sinó reforçant i aportant tot el seu carisma i la seva entrega a altres projectes que ja estaven en marxa, apostant així pel treball en xarxa, el que considera com una “fórmula d’èxit”.

Des d’aquests diversos espais, abordarà realitats diverses, implicant-se de manera excepcional en l’àmbit de les presons, de la drogoaddicció i, molt especialment, dels afectats per una malaltia devastadora en el seu moment com va ser la sida. Amb el pas dels anys, anirà acumulant una densa experiència que anirà reflectint en diversos llibres, com *Los sin lugar, Los desayunos con Sor Genoveva, Félix, ex drogadicto, enfermo de Sida, ¡Qué bueno que viniste!, Gritos en la escalera o Miradas* i molts altres. En tots ells quedarà palès un fet substancial: lluny de concebre tots aquests col·lectius socials com un ens de raó, és a dir, impersonals i conceptuals, la seva obra es caracteritza per posar noms concrets i personalitzar cadascuna de les històries. Històries que parlen del “descens als inferns” de moltes persones esclaves de la droga, la malaltia, la marginació, la soledat i l’abandonament més profund. Una marginació diferent a la pobresa observada prèviament a l’Amèrica Llatina o l’Àfrica Subsahariana -reconixerà molt més cruel i complexa d’abordar en alguns aspectes, apuntalada en un “cercle viciós” en el qual la família, el barri i la manca d’oportunitats són una llosa que condiona la vida només néixer.

Un fet principal -jo diria central- en la seva trajectòria és la que defineix la seva forma de fer, estar i actuar davant les diferents realitats i que ella mateixa ha definit i popularitzat com a “mística del carrer”. La “mística del carrer”, acostuma a repetir, “no és només veure Déu en els altres, sinó que els altres, especialment els més pobres i marginats, vegin Déu en mi, per exemple en la seva tendresa”. Precisament, la tendresa, l’escolta incondicional, l’acompanyament des de l’amor i l’amistat sincera, l’empatia i el compromís de no jutjar ningú són els pilars que fonamenten aquesta praxi. “Pot haver-hi quelcom més revolucionari en una societat de l’oblit i l’hedonisme?” -es pregunta la doctora Molins en diversos escrits. Una praxi amb potencial transformador en persones que han estat absolutament defenestrades per la nostra societat, una praxi amb la capacitat de retornar la dignitat de ser persones a tants “sense nom”, a “los Nadie”, com diria l’escriptor uruguaià Eduardo Galeano. La seva tasca -ella mateixa ha afirmat- no és la de ser omnipotent i posar remei a les coses, sinó la de compartir pobreses: les seves i la dels que considera com els seus amics. “Perquè les penes compartides són més lleugeres”, subratlla. “És per això que quan em pregunten per la meua feina amb els més pobres sempre dic que no faig res d’important. Em limito a estar al seu costat i acompanyar-los. És veritat que això sovint fa que m’hagi de moure per trobar solucions, però no sempre les aconseguixo. El que res ni ningú

no em pot impedir de fer és escoltar, estimar, comprendre i compadir”, raonarà extensament tractant d’explicar el que entén com a “mística del carrer”.

La seva forma d’estar i actuar té diverses fonts inspiradores, fonamentals per entendre l’essència d’aquest *modus operandi*. En particular, m’atreveixo a citar almenys tres noms propis que indirectament o de forma totalment directa han influenciat i influeixen el rerefons de la doctora Molins: Ignacio Ellacuría, Emmanuel Mounier i, molt especialment, santa Teresa de Jesús. D’Ignacio Ellacuría, jesuïta i rector de la Universitat Centreamericana (UCA) assassinat a El Salvador al 1989, rau fortament la idea de la “historització de Déu”. Segons Ellacuría, amb la vida de testimonis com el també assassinat arquebisbe de San Salvador, monsenyor Óscar Romero, sabem que Déu va passar per la història. No hi ha cap mena de dubte que l’anomenada “mística del carrer” parteix de la voluntat de fer present Déu, d’historitzar-lo i de donar-li noms concrets. Parafrasejant Ellacuría es podria afirmar que amb l’acció de persones com Maria Victòria Molins i moltes d’altres, Déu ha passat i passa per les nostres societats. Una segona influència, considerada per la doctora Molins com un dels seus grans referents intel·lectuals, és Emmanuel Mounier i el seu corrent filosòfic del “personalisme”. De l’extensa obra de Mounier es desprèn un axioma principal: “la persona es guanya perdent i es posseeix, donant-se”. És obvi que la vocació de Maria Victòria Molins també rau en aquesta màxima, d’origen evangèlic: “guanyar la vida perdent-la pels altres”. O, dit poèticament, i en paraules d’un altre dels seus referents principals, el bisbe de Sao Felix d’Araguaia al Brasil, Pere Casaldàliga: “El que em fa no és el que tinc sinó el que sóc, el que estimo, les raons de la meua vida. És el que dono el que em fa, no el que tinc. Com més dono, més tinc perquè sóc més. Però si tinc molt i dono poc, tinc menys perquè sóc menys”. Finalment, un últim referent inspirador, gairebé lògic per la seva vocació teresiana, és el de santa Teresa de Jesús: una “companya de camí” –com sovint l’ha presentada la doctora Molins–, un referent a l’hora de portar a terme una de les màximes de la mística d’Àvila: “Només l’amor és el que dóna valor a totes les coses”.

En aquest breu i incomplet recorregut per la trajectòria vital i professional de Maria Victoria Molins són nombrosos els mèrits que posen de manifest la seva vàlua per fer-la mereixedora de la màxima distinció universitària que avui li volem oferir. Hi ha, no obstant això, un aspecte essencial a tenir en compte en aquest guardó, que estic segur que la doctora Molins comparteix profundament. Reconeixent la tasca i recorregut d’una persona com ella estem reconeixent la tasca i la dedicació de moltes persones que viuen la seva vida en clau d’entrega incondicional. Persones com el germà de Sant Joan de Déu, Manuel Garcia, mort recentment com a conseqüència de l’ebola i que era capaç

de treballar 18 hores seguides al dia en un quiròfan de Sierra Leone per salvar la vida de tots els nens i nenes que fos possible. O com Chema Caballero també a Sierra Leone, o la germana Teresa a la República Democràtica del Congo o tants altres exemples, molt sovint anònims, de persones que s’han jugat i es juguen literalment la vida pel seu compromís vital de quedar-se al costat dels que més pateixen. Maria Victòria Molins és, en aquest sentit, un gran exemple d’un col·lectiu per desgràcia minvant que porta fins a les darreres conseqüències les seves creences, la seva manera d’entendre el món i el seu compromís amb els empobrits de la Terra.

Un apunt final, però substancial, per finalitzar. La tasca de Maria Victòria Molins no és només essencial en el plànol de la transformació social, de la lluita contra les injustícies, és també cabdal perquè ens dóna raó de l’esperança, és a dir, que és possible tenir esperança en un món més fratern i humà. “Al costat dels exclosos pel sistema s’aprèn a néixer”, assenyala en un dels seus llibres més vibrants. “S’aprèn a néixer de nou amb uns altres ulls més nets i a entendre millor la Paraula –el sentit últim de tot plegat– que ha estat revelat als més pobres i senzills”. Recordo fa uns anys quan Maria Victòria Molins va celebrar els seus 50 anys com a religiosa teresiana. En aquella celebració un grup de persones li va fer entrega d’una caixa plena de papers amb el nom de desenes de persones. Eren, en la seva majoria, persones que ja no eren entre nosaltres i que havien format part d’aquesta gran història d’amistat, d’aquesta mística del carrer. És obvi que enmig d’aquell gest ressonaven amb força les paraules del bisbe Casaldàliga que deien: “Al final del camí em diran: –Has viscut? Has estimat? I jo, sense dir res, obriré el cor ple de noms”.

Doctora Molins: ens sentim honorats de comptar des del dia d’avui amb vostè com un membre destacat del nostre claustre acadèmic. La seva trajectòria, el seu compromís vital, el seu testimoniatge d’incondicionalitat i entrega en la seva feina, ens exhorta a seguir encomanant des de les aules, amb major intensitat i dedicació que mai, la passió per construir un món que valgui veritablement la pena.

Moltes gràcies.

Dr. Óscar Mateos,
professor i vicedegà de Recerca i Relacions Internacionals de la Facultat
d’Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la Universitat Ramon Llull

3

**DISCURS DE LA
DRA. MARIA VICTÒRIA MOLINS,
educadora i religiosa de la Companyia
de Santa Teresa de Jesús**

La salutació i l'agraïment a les autoritats -i en aquest cas a la Fundació Pere Tarrés, a la Universitat Ramon Llull- han de ser les primeres paraules d'un discurs. Confesso que estic molt acostumada a fer xerrades, conferències, classes, però aquest és el meu primer discurs. I com que sóc la mateixa d'abans de rebre aquest inesperat títol de doctora, parlaré amb la senzillesa que em caracteritza d'allò que sento i que em dicta el meu cor.

Quan ja fa molts mesos el vicedegà de Recerca i Relacions Internacionals de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, amic des de fa anys i ara el meu padrí, Óscar Mateos, em va demanar si accedia a aquest honor pel qual se'm proposava, la primera reacció va ser d'estupor. Una cosa més llunyana a la meva realitat diària no es podia concebre. Jo, una monja dedicada durant molts anys a l'educació i a l'ensenyament, i des de fa unes quantes dècades a la universitat del carrer, vaig trobar inconcebible que se'm proposés aquest títol. L'Óscar va improvisar algunes raons i vaig quedar esmaperduda. Jo no he creat res, no he obtingut cap més títol que el de llicenciada en Filosofia que no té cap importància, no dirigeixo res, no sóc fundadora ni creadora. I fins i tot ara, a la meua edat i condició, diria com sant Joan de la Creu que "ya sólo en amar es mi ejercicio".

Formada en l'escola teresiana i en la ignasiana, vaig fer un discerniment, consultant persones enteses, vaig portar-ho a la meua oració diària i vaig arribar a la següent conclusió: aquest honor no és per a mi, sinó per la tasca social de moltes persones. I potser perquè des d'aquesta Facultat, i per allò que representen els que la dirigeixen, s'ha copsat prou bé alguna de les característiques d'un treball anònim que, sense estadístiques d'èxit comprovable, realitzen moltes persones a les quals en aquest moment puc representar. Només des d'aquesta visió vaig accedir a rebre aquest títol amb un sentit de veritat que em va ensenyar, com tantes altres coses, Teresa de Jesús. Ella deia que humilitat és caminar en veritat. I la més gran veritat és que cap acció bona que fem té origen en nosaltres, sinó

en la força que Déu ens comunica, i les imperfeccions que envolten aquestes coses bones que fem són nostres i ben nostres.

Dit això, i després d'agrair profundament aquest reconeixement i en aquest sentit, passo a explicar què és el que em va moure a dedicar-me en cos i ànima als més desafavorits de la societat i com hi he trobat el meu camí i la més pregona felicitat. I explicaré també algunes de les lliçons que he après en el món de la marginació sense haver cursat acadèmicament la carrera de Treballadora Social.

Tres són, entre d'altres, els puntals sobre els quals podria explicar un tipus de tasca social, que no és ni el millor ni l'únic, però al qual jo em vaig sentir cridada en un moment de la meua vida i on he anat aprenent a poc a poc, dia rere dia, després de seguir una intuïció inicial. Aquests tres puntals per a mi són:

- El sentit de compassió amb els "pobres" que em van inculcar des de petita els meus pares, en un moment històric -la postguerra- en el qual la meua família podia gaudir de coses que molta gent no tenia.

- L'enamorament de Jesús que em va portar a la meua consagració religiosa en la Companyia de Santa Teresa de Jesús. Aquest amor a Jesús va anar evolucionant, com tot amor i amistat, des d'un enamorament entusiasta, fervorós dels primers moments del noviciat, un tant intimista, fins a un lliurament que cada dia s'anava formant en l'escola de l'Evangeli i l'oració contemplativa pròpia de la nostra espiritualitat teresiana.

- I aquí rau el tercer puntal, santa Teresa de Jesús, és a dir, el coneixement i l'estudi, l'amistat íntima amb aquesta gran dona que ha estat la mestra fonamental de la meua vida. Ella em va ensenyar el valor de la persona humana, de les relacions amb Déu i amb els altres i a tenir per ben cert que una oració que no acabi en el "servei" no és una veritable oració. És precisament en les setenes "moradas" del Castillo Interior que vaig descobrir aquestes paraules que em vam impressionar fa molt de temps, i que mai em permeto de traduir: *"¿Sabéis qué es ser espirituales de veras? Hacerse esclavos de Dios, a quien, señalados con su hierro que es el de la cruz, porque ya ellos le han dado su libertad, los pueda vender por esclavos de todo el mundo, como Él lo fue. Para esto es la oración -dirà en un altre moment- para que nazcan obras"*.

Durant molts anys -com he dit- el meu servei va ser l'ensenyament i l'educació, i vaig ser molt feliç entre els joves a qui educava i ensenyava Literatura i Filosofia amb tot el que aquestes assignatures donen de si per formar els caps i

els cors dels alumnes. Però Déu em tenia destinada en la plenitud de la meua vida, als cinquanta anys i escaig, una tasca que jo mai hauria pogut imaginar. Ja he dit que coneixia d'alguna manera el que era la pobresa i que m'hi havia acostat en la meua joventut tot anant a visitar les barraques que en la postguerra es prodigaven i formaven un cinturó de misèria a Montjuïc, Verdum, el Somorrostro, el Carmel, la Perona... Però el meu veritable entrenament va ser quan en la dècada dels anys vuitanta vaig viatjar per uns quants països del denominat Tercer Món, de l'Amèrica Llatina i l'Àfrica. Allà vaig sentir una crida molt especial a dedicar-me a aquest altre món -que no havia de ser incompatible amb l'educatiu pel qual m'havien format-. Amb la impossibilitat d'anar de moment al Tercer Món, vaig pensar que podria conjuminar-ho aquí amb la feina a l'editorial que en aquell moment dirigia i on em passava hores escrivint, publicant una revista i donant també algunes classes.

Deixo de banda el procés de discerniment entre carisma o crida personal i l'obediència i el carisma institucional. Ho tenia molt clar: jo no feia cap opció pels pobres, sinó per Jesús de Natzaret. I era ell qui havia optat pels més desafavorits, que havia vingut a cercar els que estaven perduts... I va ser aquí, en aquest moment de la meua vida, l'any 1985, quan, en tornar d'un viatge a Nicaragua i en no poder dedicar-me de moment a la tasca per la qual em sentia atreta, vaig demanar poder anar al denominat Quart Món, en el meu temps lliure. Cosa que es va convertir en la totalitat de la meua vida quan em vaig jubilar.

En una Facultat de Treball Social sé que el que ara diré no és res nou, i que per a mi constitueix el centre fonamental de la meua opció, de la vida que des de llavors he viscut i dels dos vessants de la meua tasca que avui tinc ocasió de manifestar i d'oferir a les noves generacions d'estudiants.

En primer lloc vaig descobrir la diferència fonamental entre pobresa i exclusió social o marginació, aquesta última sovint lligada al món de la delinqüència. Per expressar-ho d'alguna manera, diré que la pobresa fa llàstima i que aquest tipus de marginació a la qual vaig decidir dedicar-me acostuma a fer nosa. La pobresa que jo havia conegut al Tercer Món, diguem-ne de diners, prové sovint de la injustícia, de les diferències socials que aquesta injustícia ha generat. La solució seria, doncs, lluitar contra aquestes injustícies i diferències. Vaig poder comprovar personalment que aquella gent només era pobra de diners, però amb una riquesa de valors que em va subjugar.

Quan vaig començar a acostar-me a aquest Quart Món, en un moment molt fort en què la droga dura i la sida feien estralls en molts joves marginats, vaig descobrir aquesta gran diferència i em vaig haver de llicenciar, al carrer, sense

passar per la Facultat, del món que començava a conèixer i al qual em sentia cridada a posar el meu gra de sorra. Dic que em vaig formar sense anar a la Facultat, però vaig tenir uns grans mestres: sor Genoveva Massip, a qui dedico aquest honor que avui rebo, perquè es la meva mestra de tendresa i qui em va introduir en aquest món. El germà Adrià Trescents, un amant de la gent amb la qual començava a trobar-me, i el jesuïta Jordi Ginestà, que em va ensenyar a “canviar el xip” en acostar-me a visitar famílies i quedar-me bocabadada amb la seva desestructura.

He parlat d’un primer punt: el descobriment de la diferència entre pobresa i marginació social. Va ser un dia fent pregària i presentant-li al Senyor la meva impotència davant d’un col·lectiu per a mi desconegut, i on no trobava exactament quin era el meu paper, quan vaig formular la meva vocació, de la qual des d’aleshores no m’he separat. I li vaig posar un nom: la mística del carrer.

És aquest el segon punt al qual em vull referir. No em sentia, ni em sento capacitada, per transformar la societat, i encara menys aquell món que estava començant a conèixer pels carrerons del Raval, del Gòtic i la Barceloneta. Jo no podia ser ni una Teresa de Calcuta ni un Vicent Ferrer per canviar col·lectius. No tenia capacitat per crear una obra social que pogués posar remei a aquells estralls que estava descobrint. Vaig recordar la decisió de Teresa de Jesús davant els problemes de la seva època i la seva resolució: *“Pensé qué podía hacer y cómo me vi imposibilitada de aprovechar en lo que yo quisiera en el servicio de Dios, determiné a hacer lo poquito que era en mí...”*. I vaig intentar fer com ella, el poquet que estava al meu abast, perquè veia que si més no podia acostar-me a tots aquells que la vida havia deixat al marge, o que ells mateixos, per diferents causes, havien anat perdent de la motxilla dels seus valors personals fins allò més essencial. Podria acostar-m’hi d’un en un, i vessar l’amor que Déu havia vessat en mi, i fer-ho en les obres que altres persones havien fundat.

Vaig definir o descriure la mística del carrer d’aquesta manera: jo sabia que era important, des de la meva visió evangèlica, veure Déu en els altres -Jesús ho havia dit ben clar: «tot allò que feu a un d’aquests petits m’ho feu a mi-». Però jo amb aquesta mística del carrer volia anar més enllà: que fossin ells qui poguessin veure Déu en mi. I només hi havia un camí: estimar amb l’amor amb què Déu estima. Em seria difícil parlar de Déu, però actuar amb el seu amor seria el missatge que jo podria donar. Era aquesta la mística, el misteri de relació de l’ésser humà amb Déu i amb els germans, i que em permetia “consolar amb el consol que hem rebut de Déu”. Si Déu és amor, com així és, i es manifestava a través del pobre amor meu, em sentia que estava evangelitzant, encara que no parlés directament de Déu o de l’Evangeli. Tenia en compte el que m’havia

dit el germà Adrià amb la seva experiència: “Quan vaig arribar al Raval pensava convertir la gent amb la predicació, després vaig veure que si podia fer una tasca d’inserció ja era molt. Ara em conformo amb estimar”.

Allò que he après a la universitat del carrer m’ha portat a concloure que un acompanyament requereix una paciència i una tolerància que només vas adquirint amb el temps. Vaig aprendre d’un gran mestre que vaig tenir a la universitat -el doctor Blecu- que, per educar, es requereix una paciència com la de Déu, és a dir, infinita. I amb els que no han arribat a temps a l’educació, encara més. Són els de les setanta vegades set, com deia Jesús. I santa Teresa quan parla del camí per arribar a gaudir de Déu en les segones “Morades” del *Castillo Interior*, diu: *“Bien sabe el Señor aguardar muchos días y aún años”*. I si Déu ens espera tant i amb tanta paciència, per què no ho hem de fer nosaltres? És per això que es tracta d’una tasca que no es pot ni comptabilitzar ni incloure en unes estadístiques.

També he après que no es pot treballar per lliure com un franc tirador, sinó que cal fer-ho en xarxa i amb discerniment, posant-nos sempre en contacte amb els professionals. La meva tasca és complementària i per això requereix hores i més hores, escolta i més escolta, paciència i més paciència. Els marginats per als quals fem aquest acompanyament no han de ser usuaris, com ho poden ser per als Serveis Socials, sinó amics. Això no vol dir que fem d’avis tirant per terra la tasca dels professionals, sinó que precisament els hem d’acompanyar en els processos que ens assenyalen els professionals. I tots sabem per experiència que els processos poden ser molt llargs. Potser és per això que molts “voluntaris” -nom que no tinc dins el meu vocabulari- no es troben massa bé en aquesta tasca, ja que no sembla que solucioni els problemes urgents i no se’n veuen resultats a curt termini. Recordo el cas concret d’una dona, que ara és una gran amiga meva, que durant un any sencer no ens deixava passar del replà de l’escala. Ens obria la porta i es col·locava de manera que ens privava d’entrar a casa seva. Fins que va arribar un moment que un fet circumstancial la va convèncer que necessitava el nostre ajut... i la nostra amistat.

Permeteu-me que il·lustri aquesta asserció amb una experiència que vaig publicar en la meva columna setmanal a *Catalunya Cristiana*, i que ha estat una de les que més m’ha commogut últimament. Un treballador social del Mòdul 1 de la presó on vaig, em va cridar per parlar-me d’un intern jove i angoixat, que no volia viure, que només desitjava morir... i em va demanar ajuda. Sense família, sense nom registrat quan va néixer, amb un passat increïblement desgraciat i solitari, la presó se li havia convertit en una tomba de la qual no desitjava ni

sortir. La frase –que ja havia sentit en un altre noi fa temps– em va arribar al cor: “per què haig de sortir, si a mi no m’espera ningú, ni ningú no em troba a faltar?”. Fa un mes i escaig que ens veiem cada setmana, que m’espera a la reixa quan arribo, que em somriu d’orella a orella quan em veu, que ens abracem amb una il·lusió nova. Però avui ha estat el goig més gran que he tingut des de fa temps.

Ha vingut fins a mi lleuger com el nen que corre als braços de la seva mare, i després de donar-me un forta abraçada, ens hem assegut tots dos a parlar, m’ha agafat las dues mans entre les seves, i m’ha dit: “M’has tornat les ganes de viure”.

Us podeu imaginar el que he sentit dins meu? No sé el que senten les mares quan donen a llum un nadó, el seu fill. Però penso que el meu sentiment s’hi ha d’assemblar molt.

M’ha parlat del seu passat com a això, passat, i fins i tot m’ha dit que ara, que comença a veure una llum per al seu futur, pensa que tot el que ha patit li ha de servir per convertir-se en un bé i per ser millor. M’ha arribat a dir que ha pensat que potser Déu l’estima i que ell no ho sabia. Que el fet de saber que ja té algú que pensa en ell, que l’espera, que l’acompanya, que li fa veure que no tot és fosc... Jo havia de fer esforços per aguantar-me les llàgrimes. Hem passat una estona gaudint de la nostra amistat i, fins i tot –per què no?– fent volar coloms, perquè de tant en tant és bo. La setmana que ve li portaré un quadern i començarà a escriure el seu passat per convertir-lo només en un record i transformar-lo. Gairebé no sap escriure, però m’ha demanat que li vagi corregint i així n’aprendrà... Quan he sortit del mòdul, he anat a veure el professional que me’l va encomanar, i li he dit que acabava de tenir una gran alegria. “Que li ha tocat la grossa?”, m’ha preguntat. I li he contestat: “I tant, la grossa del cor!”. Quan li he explicat la conversa amb el noi, tots dos hem participat de l’alegria. I continuarem fent el possible i l’impossible per aconseguir un futur millor per al nostre amic.

Aquesta és la tasca complementària dels professionals. No m’agrada anomenar-la de “voluntariat”, perquè no té un horari ni un compromís oficial. És, almenys per a mi, per la meva vocació i consagració, una manera de viure l’Evangeli i d’estimar. És veritat que se centra més en el valor de ser persona que en les necessitats materials que és necessari resoldre, per descomptat. Però no podem arribar a tot. Algunes persones posen el seu gra de sorra remeiant situacions urgents de pobresa i marginació, i la seva beneficència ajuda en un moment determinat les persones que són víctimes d’aquesta injustícia estructural. D’altres se senten cridades a lluitar contra la injustícia i

les causes que originen la pobresa i la marginació, i la seva denúncia és una tasca valuosíssima. Jo no em sento cridada a cap d’aquests vessants necessaris, sinó al que acabo d’expressar amb el nom de mística de carrer. Sé que a més de requerir moltes hores requereix molta aparent pèrdua de temps, parlant de coses intrascendents, escoltant moltes vegades les mateixes coses, fins i tot jugant, si és necessari... Però una amistat ha de tenir tot això. I l’amor no té horari.

Una altra de les lliçons que he après és que ningú no es pot adjudicar el títol de salvador o de redemptor, si la persona a qui intenta ajudar no ho vol. És per això que no podem parlar de fracàs o de desil·lusió. Com tampoc podem judicar ni culpar ningú. Es judiquen els delictes i això ho ha de fer la Justícia; tinc molt clar que la meva missió no és judicar, sinó ajudar les persones. No sempre són culpables dels delictes i si ho són només intentaré ajudar-los a canviar, a perdonar-se a si mateixos i a començar una nova vida. Sempre sento molta compassió no tan sols per les víctimes que ells han creat, sinó i molt més per les víctimes que constitueixen ells mateixos fins que no s’alliberin del mal que tenen dins seu. Ajudar a recobrar l’autoestima és una de les tasques en les qual poso més força i determinació. I només es recobra l’autoestima quan hom s’allibera del mal interior.

Hi ha encara un altre vessant del meu compromís al qual la meva professió d’escriptora i les circumstàncies de la vida m’han permès entrar: la paraula, tant en els mitjans de comunicació com en les xerrades a grups i associacions. És un món que en principi em semblava trencar aquella actitud evangèlica “que la mà dreta no sàpiga el que fa l’esquerra”. Però potser està d’acord amb aquella altra: “el que us dic a l’alcova, publiqueu-ho als terrats”. Quan hom està convençut que és Déu el que va actuant en nosaltres i a través nostre, l’únic que desitja és explicar la seva obra, les seves misericòrdies. Ho vaig entendre molt bé al costat de Teresa de Jesús, que va titular la seva biografia no com el llibre de la seva vida sinó con el llibre de les misericòrdies del Senyor.

I ara la meva conclusió clara i agraïda. El fet que aquesta Facultat m’hagi atorgat l’honor que acabo de rebre, diu molt a favor de la seva mentalitat, del seu compromís amb la justícia social, amb l’educació i amb aquesta tasca senzilla i anònima que en la meva persona representa molta altra gent en la nostra societat actual. Gràcies per entendre-ho així.

Dra. Maria Victòria Molins,
educadora i religiosa de la Companyia de Santa Teresa de Jesús

4

**DISCURS DEL
DR. JOSEP MARIA GARRELL,
rector magnífic de la
Universitat Ramon Llull**

Sóc dels que pensen que les paraules de tancament de l'acte de concessió del doctorat *honoris causa* d'una universitat, i que pronuncia la rectora o el rector al final de l'acte, han de ser només això, unes paraules breus i no pas un discurs llarg. De fet, i arribats a aquesta altura de la cerimònia, està ja tot dit. Resta només subratllar alguna cosa i, sobretot, agrair i felicitar.

El padrí ha glossat de manera resumida els principals mèrits i arguments per concedir el guardó, i la persona guardonada ha acceptat els honors amb un discurs en el qual ens ha explicat els motius que l'han dut a l'acceptació del títol. De fet, i com és evident, un acte com aquest escenifica una litúrgia molt antiga en què la universitat, i també el guardonat, "donen". La universitat fa un reconeixement, i el guardonat l'accepta incorporant-se, a títol d'honor, al seu claustre. És a dir, aquesta distinció honora tant l'homenatjat com la institució, de manera recíproca. Així s'entén des dels seus orígens, i així l'entendem avui en dia.

Un doctorat *honoris causa*, o *ad honorem*, i segons les nostres pròpies Normes, és atribuïble a persones per raó dels seus rellevants mèrits acadèmics o científics, o pel seu compromís i responsabilitat social o ètica, o per la seva trajectòria cívica i aportació en l'àmbit social, cultural, polític o econòmic, entre d'altres raons. Pels que coneixem des de fa anys la trajectòria i l'enorme tasca de la Victòria Molins, ens és força evident que reuneix, amb escreix, mèrits per concedir-li aquesta distinció. De fet ella mateixa, a l'inici i al final de les seves paraules, ens explicava que aquest honor l'acceptava en haver entès l'implícit compromís d'aquesta Universitat, i d'aquesta Facultat -cito textualment- "*per la justícia social, per l'educació i (pel compromís) amb aquesta tasca senzilla i anònima que en la meva persona representa molta altra gent en la nostra societat actual. Gràcies per entendre-ho així*". És evident, doncs, que ambdues parts, la Universitat i la nova doctora *honoris causa*, ho entenem de la mateixa manera. La nostra homenatjada ha declarat "*Jo no he creat res, no he obtingut cap més títol que el de llicenciada en filosofia que no té cap importància, no dirigeixo res, no*

sóc fundadora ni creadora, i fins i tot ara, a la meua edat i condició, diria com sant Joan de la Creu que “ya solo en amar es mi ejercicio”. I ha afegit: “Aquest honor no és per a mi, sinó per la tasca social de moltes persones. I, potser perquè des d’aquesta Facultat (...) s’ha copsat prou bé alguna de les característiques d’una feina anònima que, sense estadístiques d’èxit comprovable, realitzen moltes persones a les quals en aquest moment puc representar”. Homenatgem avui a la doctora Victòria Molins, però també, i per especial desig seu, homenatgem a totes aquestes persones anònimes i a tota la seva tasca i exemple.

Els he de confessar que, a pesar de conèixer de manera directa o indirecta, bona part de l’obra recent de la Victòria Molins, he dedicat força hores a endinsar-me en els detalls del que fa i del que representa. I, si no ho han fet ja, els convido que ho facin si en tenen l’oportunitat. Els he de confessar també que llegir-la i escoltar-la m’ha generat una espècie de magnetisme difícil d’explicar. Estaran d’acord amb mi que la Victòria explica i presenta la seva tasca amb total senzillesa, que li treu tota mena d’importància, però el seu exemple té més força que el millor dels discursos. En alguna ocasió li he sentit dir que actua en local, persona a persona, i que deixa per a d’altres aquells discursos que poden moure les consciències de molta gent. Crec, però, que ella és del tot conscient que hi ha poques coses que moguin més consciències que l’exemple coherent del compromís.

Sovint també comenta els seus dubtes en parlar de manera explícita i pública del que fa, i només ho justifica com l’explicació d’una “obra de Déu”. De fet, i tot just fa uns instants, era ella qui ens confessava els seus dubtes en donar a conèixer la seva tasca, per allò tan evangèlic que “la mà dreta no sàpiga el que fa l’esquerra”; però acabava dient que si s’està convençut, i cito textualment, “que és Déu el que va actuant en nosaltres i a través nostre, l’únic que (hom) desitja és explicar la seva obra, les seves misericòrdies”. Donem, doncs, gràcies a Déu que la Victòria Molins s’hagi convençut, per la raó que sigui, que val la pena pregonar la seva tasca, per moure consciències, per moure les consciències de molts, més enllà, és clar, de la seva tasca individual i personal que configura el nucli i el principal objectiu del seu compromís.

Ella mateixa, i el seu padrí, han necessitat –potser no volgudament– citar grans personalitats per emmarcar i contextualitzar la seva obra: Ignacio Ellacuría, Emmanuel Mounier, Óscar Romero, Pere Casaldàliga, Genoveva Massip, Jordi Ginestà, Teresa de Calcuta i Vicent Ferrer, entre d’altres. En llegir totes aquestes cites em venien al cap altres noms, com el d’un antic alumne nostre que, més enllà de la seva obra, ha mogut també cors i consciències a través del seu exemple. Parlo d’en Jaume Sanllorente. Citar totes aquestes personalitats per emmarcar la

seua obra ha de ser una prova suficient per reconèixer, ni que sigui de manera implícita, l’abast i la importància de la tasca i del mestratge de la Victòria Molins.

Sense desvelar cap mena de secret, crec que puc explicar que la proposta de concessió del doctorat *honoris causa* a la Victòria Molins va arribar simultàniament a altres veus de la Universitat que, sense explicitar cap nom en concret, creien que valia la pena guardonar l’exemple, el mestratge, el compromís i la tasca que la Victòria Molins representa. Va ser una coincidència completament afortunada que la nostra Facultat d’Educació Social i Treball Social, i de manera paral·lela i simultània, materialitzés aquesta idea en un nom i en la proposta que avui celebrem. Els que coneixen aquesta Facultat en concret, i la Fundació Pere Tarrés en general, saben perfectament bé que aquí es respira un aire propi. És difícil d’explicar, però jo mateix, que per motius de càrrec visito molts i diversos entorns universitaris, els puc testimoniar aquesta personalitat pròpia. Posant-me per un instant en el rol del degà d’aquesta Facultat, o del director general de la institució, els convido a assistir –per exemple– a un acte de graduació d’alguna promoció. Tots els actes de graduació d’aquesta Universitat són especials. Veiem gent, majoritàriament jove, optimista i compromesa. Aquell dia els donem les gràcies per la confiança que ens han fet, i els adreçem les darreres paraules que, de manera oficial i ordinària, tenim l’ocasió de dir-los. Entre d’altres, els recordem una idea senzilla però que té una gran importància. Els diem que voldríem haver contribuït a formar no només els millors professionals del món, sinó que voldríem haver col·laborat en l’educació dels millors professionals per al món. Observin que no és exactament el mateix. A tots els actes de graduació dels nostres centres es percep una sensació especial. Si hi van, sortiran carregats d’un optimisme encomanadís. Ara bé, som molts els que després d’una graduació de la Pere Tarrés espontàniament hem coincidit en el fet que aquí l’aire és molt propi. S’hi graduen persones compromeses com poques amb la justícia social. És evident en virtut dels estudis vocacionalment cursats. Persones que, conscients de la professió que els espera i de les seves dificultats, han optat per camins similars als que la Victòria Molins camina dia rere dia. Amb ganes d’ajudar els altres estant, senzillament, al seu costat, i estimant-los. És per tot això que crec que tota la Universitat ha d’agrair a la Facultat la iniciativa de proposar el doctorat *honoris causa* a una persona tan especial com la doctora Molins. La Facultat ha volgut amb aquest guardó posar davant dels ulls de la societat en general, un exemple, un reconeixement universitari a una tasca completament necessària, i sovint silenciada.

Fa uns dies, la Victòria Molins compartia amb nosaltres una curiositat, una senzilla inquietud al voltant de l’acte d’imposició del birret i de la resta d’atributs que li hem lliurat. Una curiositat, també, per la pròpia litúrgia d’aquest

dia, d'un fet no ordinari i que no vivim tots els dies. Esperem que ara ja aquesta sana curiositat s'hagi satisfet, amb una senzilla litúrgia i un emotiu acte que, més enllà dels formalismes, vivim pròxim i emotiu. Ella mateixa ens deia fa poc que esperava que la seva fos una intervenció per *"fer una crida a estimar els altres"*. Potser només per seguir la màxima de sant Agustí: *"Estima, i fes el que vulguis"*. Tal i com l'Òscar Mateos ens explicava en la seva *laudatio*, tot recordant Mounier o el propi Casaldàliga quan deien que *"el que em fa no és el que tinc sinó el que sóc, el que estimo, les raons de la meua vida. És el que dono el que em fa, no el que tinc."*; jo crec que podem convenir -sense cap mena de dubte- que la Victòria Molins n'és un viu exemple entre tots nosaltres. Esperem que avui sigui un dia per reconèixer i homenatjar una persona més enllà de la religiosa, de la professora, de l'escriptora. Com ella mateixa diu, avui homenatgem a *"una pobra monja que va pel carrer estimant la gent"*.

Moltes gràcies i moltes felicitats!

Dr. Josep Maria Garrell i Guiu
Rector
Universitat Ramon Llull

 **FUNDACIÓ
PERE TARRÉS**

Universitat Ramon Llull

www.url.edu